

Ivan Duminica

UN MARE NEGUSTOR BULGAR DIN BASARABIA SECOLULUI AL XIX-LEA: CHIRIL MINCOV

În istoria Basarabiei sunt multe personalități notorii, care contribuit la dezvoltarea ei. În decursul a aproape 200 de ani, numele unora, cu regret, au fost uitate, din cauza frecventelor schimbări a regimurilor politice, instaurate în spațiul dintre Prut și Nistru. Se știe că fiecare regim își are eroii și antieroi săi, astfel că multe nume care erau cunoscute fiecărui basarabean în perioada țaristă au fost date uitării în veacurile ulterioare. Actualmente, cu ajutorul izvoarelor de arhivă putem evidenția informații inedite despre aceste personalități. Printre ele figurează și Chiril Dmitrievici Mincov. Anterior am investigat familia bulgărească Mincov în legătură cu fiul lui Chiril Mincov – Dmitrii, acel care a deținut funcția de primar al Chișinăului în perioada 1850-1854 și 1857-1866¹.

Principalele surse utilizate la studierea familiei Mincov sunt depozitate la Arhiva Națională a Republicii Moldova², Arhiva din Ismail, Arhiva de Stat a oblastei Odesa, iar manuscrisul autobiografiei³ nepoatei lui Chiril Mincov – Anastasia (Nicolau), după soț Golovina, pe care, în vara anului 1930, fiind în etate, la vârsta de 80 de ani, a fost transmis arhivei bibliotecii „Sf. Chiril și Metodiu” din Sofia⁴.

Inițial considerăm necesar să aducem la cunoștința cititorului date inedite referitoare la genealogia familiei Mincov. Din izvoare aflăm că, familia Mincov provine din orașul bulgar Kaloferr, oblastea Plovdiv⁵. Capul familiei, Dmitrii Mincov (n.1729)⁶, împreună cu soția sa Nena (n.1734), a avut trei fii: Constantin (n.1775), Nicola și Kalcio (n.1785)⁷, și o fiică, Stoiana (n.1773)⁸. Primul fiu a fost Constantin, cel care, ulterior, a avut grijă de părinții săi, căsătorit cu Rada (n.1783), creștea cinci băieți: Piotr (n.1814), Ivan (n.1816), Afanasii (n.1818), Chiril (n.1821), Alexei (n.1828) și trei fiice, Dico (n.1821), Maria (n.1824) și Axenia (n.1831). Izvoarele atestă că fiul cel mare, Piotr, locuind în Basarabia, în colonia Bolgrad, iar la 13 noiembrie 1830 s-a căsătorit cu Stoina (Stoiana) Vasilievna Sidorencu (n.1810), care a născut două fete: Maria (n.1832) și Parascovia (n.1834)⁹.

Al doilea fiu, Nicola, era căsătorit cu Ivana (n.1783) și avea doi copii, Dimo (n.1805) și Țona (n.1818). În Basarabia, Dimo s-a căsătorit cu Maria (n.1818), care în 1834 îi va naște o fiică, Parasceva¹⁰.

¹ Materialul despre Dmitrii Mincov și rolul său în dezvoltarea orașului Chișinău a fost citit în cadrul celei de a doua ediții a conferinței „Identitățile Chișinăului” (12-13.09.2013). Actualmente, se află în curs de publicare.

² Aduc sincere mulțumiri domnilor cercetători: dr. în istorie Dinu Poștarencu, dr. în științe istorice prof. Kalcio K. Kalcev, dr.hab. în istorie Valentin Tomuleț și dr.hab. în istorie Nicolai Cervencov, pentru consultări și pentru faptul că mi-au atras atenția la unele dosare cu materiale arhivistice inedite, care sunt utilizate în lucrarea respectivă.

³ *Български исторически архив при Национална библиотека «Св. св. Кирил и Методий»* (în continuare – *НБКМ-БИА*). II В 2710.

⁴ Istoricul bulgar Kalcio K. Kalcev a dedicat o monografie Anasasiei Golovina, descriind viața și activitatea acestei personalități, devenită în Bulgaria prima femeie medic (Калчио Калчев, *Доктор Анастасия Головина. Една забравена българка*, Велико Тарново, 1996, с. 255).

⁵ *НБКМ-БИА*. II В 2710, f. 1.

⁶ În unele documente numele lui este menționat ca „Минько” (Minico) (Коммунальное учреждение „Измаильский архив” (în continuare – *КУИА*). F. 631, inv. 1, d. 4, f. 14v.). El continuă să apară în documente și în 1826, deja în cele din 1835 nu se mai întâlnește, iar în dreptul numelui soției sale se menționează că este văduvă.

⁷ *Arhiva Națională a Republicii Moldova* (în continuare – ANRM). Fond 134, inventar 2, dosar 53, file 61v-62, 97v-98, 101v-102; *КУИА*. F. 631, inv. 1, d. 4, f. 14v.

⁸ Despre Stoiana deocamdată nu se cunoaște nimic, dar considerăm că ea era căsătorită, pentru că în „Vedomostea de spovedanie a bisericii din Bolgrad Schimbarea la Față a Domnului” din 1835, este menționat că este văduvă. Iar în Catagrafia coloniei Bolgrad din 1835 se menționează că ea, împreună cu mama sa în etate Nena trăiește în familia fratelui său cel mare – Constantin.

⁹ ANRM. F. 134, inv. 2, d. 53, f. 101v-102; *КУИА*. F. 631, inv. 1, d. 4, f. 14v.; d. 9, f. 74v.

¹⁰ ANRM. F. 134, inv. 2, d. 53, f. 97v-98.

Al treilea fiu, **Kalcio** (variante rusificată a numelui – **Chiril**), era căsătorit cu Stefanida (n.1790). Soții aveau șapte copii: Nena (Natalia) (n.1813), Dmitrii (n.1815), Kolio (Nicolai) (1819–1848), Bano (Boris) (1821–1849), Kuna (n.1826), Alexei (n.1828) și Semion (1829–1846)¹. Fiul lor cel mai mare, Dmitrii, s-a căsătorit foarte devreme, în anul 1832, cu Parascovia (n.1817). Ea era fiica negustorului de gildă și burgomistru al Dumei orașenești Chișinău, Dmitrii Petrovici Lovciischii (n.1768), un bulgar chișinăuean². Ulterior, la 2 martie 1839, Parascovia a primit, ca zestre, o casă în Chișinău, cu două nivele și cu două anexe, aflată la intersecția străzilor Gostinaia (actuala str. Mitropolit Varlaam) și Mihailovscaia (actuala str. Mihai Eminescu). Cu soția sa, Dmitrii a avut zece copii: Chiril (n.1833), Stefanida (n.1839), Elena (a murit la naștere, în 1841), Mihail (s-a născut la 7 noiembrie 1841)³, Grigorii (s-a născut la 18 noiembrie 1845 și a murit în 1846)⁴, Anastasia (s-a născut la 24 noiembrie 1846 și a murit în 1846)⁵, Grigorii (n.1849), Dmitrii (26 octombrie 1850-25 noiembrie 1893), Alexandra (n.26 aprilie 1852), Elisaveta (n.15 aprilie 1859)⁶. Constatăm că, din cauza ciumei, care a lovit Chișinăul în 1846, familia a pierdut doi copii.

Al doilea fiu al lui Chiril Mincov, – Nicolai, s-a căsătorit cu Costanda (n.1820), cu care a avut trei copii – Chiril (n.1842), Nicolai (?) și Glafiria (va muri la vârsta de 7 luni)⁷. Despre Boris se știe doar că în urma sa a lăsat un fiu, Chiril (?). La rândul său, Alexei era căsătorit cu Maria (n.1833). Fiica Natalia s-a căsătorit cu negustorul de gilda II din Ismail, bulgarul Ananii Nicolaevici Țvetcov (n.1812). Ea a născut șapte copii: Andrei (n.1833), Chiril (n.1845), Feodosii (n.1852), Ana (n.1837) și Feodora (n. 1850)⁸. Fiica cea mică – Kuna, numele căreia este menționat în documente în două variante rusificate, Niculina sau Aculina, în 1846 s-a căsătorit cu bulgarul chișinăuean, viitorul primar⁹ al Chișinăului (1854-1857) – Anghelii Petrovoci Nicolau (1821-1863)¹⁰. În familia lor, la 17

¹ ANRM. F. 134, inv. 2, d. 53, f. 61v-62; КУИА. F. 631, inv. 1, d. 4, f. 14v.

² Împreună cu soția sa, Nena Petrovna (n.1871), Dmitrii Lovciischii creștea și un băiat Nicolai (n.1809), care ulterior va deveni moștenitorul proprietăților lui (ANRM. F. 75, inv. 1, d. 1307, ff. 38v-39).

³ ANRM. F. 211, inv. 3, d. 35, f. 70v. Menționăm că, în documente este indicat, ca Mihail s-a născut la data de 8 noiembrie 1842 (ANRM. F. 75, inv. 1, d. 1975, f. 2). Oricum, considerăm că datele menționate mai sus sunt mai veridice, pentru că se conțin în „Cărțile metrice ale Catadralei din Chișinău”, unde ca regulă, preotul menționa nașterea și data botezului copilului. Acest izvor este sigur, mai mult, aflăm că nașul copilului era supusul Austriei, bulgarul Grigorii Ivanovici Kovalidji (ANRM. F. 211, inv. 3, d. 35, f. 70v.). Despre însuși Mihail se știe că, în perioada anilor 1854–1858, își făcea studiile la Liceul gubernial din Chișinău (ANRM. F. 1826, inv. 25, d. 81, f. 326).

⁴ Grigorii a fost botezat la Biserica „Sf. Harlampie” din Chișinău (ANRM. F. 211, inv. 3, d. 53, f. 569v.).

⁵ ANRM. F. 75, inv. 1, d. 1307, ff. 39v.-40. Anastasia a fost botezată la Biserica „Sf. Harlampie” din Chișinău (ANRM. F. 211, inv. 3, d. 64, f. 437v.). Aici la fel găsim neconcordanțe cu alte documente, care atestă data de naștere a Anastasiei – 24 noiembrie 1847 (ANRM. F. 75, inv. 1, d. 1975, f. 2).

⁶ Elisaveta a fost botezată la Biserica „Sf. Harlampie” din Chișinău (ANRM. F. 211, inv. 3, d. 134, f. 303v.).

⁷ ANRM. F. 75, inv. 1, d. 1245, f. 44v.; d. 1307, ff. 39v-40.

⁸ ANRM. F. 134, inv. 3, d. 1431, f. 46v-47.

⁹ Trebuie să menționăm că, în documentele din perioada ce vizau conducerea Chișinăului, se utiliza cuvântul „gorodskoi glava”, considerăm că traducerea mai apropiată a acestui cuvânt în limba română ar fi „primar”. De aceea, în articol vom folosi acest termen.

¹⁰ ANRM. F. 75, inv. 1, d. 1307, ff. 39v-40. Anastasia a petrecut o viață plină de tragedii personale. În 1858 a murit tatăl ei, pe când relațiile cu mama sa erau încordate. Din cauza stării falimentare a familiei, este nevoită, la vârsta de 16 ani, să se căsătorească cu ofițerul armatei țariste Pavel Berladschi (1847–4 ianuarie 1879). Ea a lucrat ca stenografistă în Comitetul de prestații locale și Judecătoria Civilă a oblastei Basarabia. În iunie 1872, Anastasia a fost admisă la Universitatea de Medicină din Ziürich (Калчо Калчев, *Доктор Анастасия...*, c. 21-22). Aici ea face cunoștință și participă la mișcarea emigranților ruși „Narodnicismul”. Reprezentantii mișcării fiind atașați ideilor că principala forță revoluționară este țărănimea și intelectualitatea, erau convinși că personalitățile, eroii trebuie să aibă rolul de creatori ai istoriei. După perchezițiile efectuate în casa ei de către poliția locală, este nevoită să se întoarcă în Chișinău (Константин Поглубко, *К биографии А. Головиной – первой бессарабской болгарки-доктора // Асклепий. Болгаро-советский ежегодник истории и теории медицины*, Т. И, под ред. В. Павловой (Давидовой), Б. Петрова. София, 1970, c. 124-129). În perioada anilor 1874–1878 și-a continuat studiile în domeniul medicinei, la Paris. La 27 decembrie 1878, la Sorbona, a susținut teza de doctor cu denumirea „Etude histologique sur la structure des arteres”. Apoi s-a întors în Bulgaria. După moartea soțului său, s-a căsătorit a doua oară, cu funcționarul rus Alexandr Fiodorovic Golovin (1852–18 februarie 1904). Împreună au adoptat un băiat din Kalofer – Gheorghii Velev Klankov, căruia i-au schimbat juridic numele în Iurii (n.1889–28 februarie 1851). El a devenit ofițer de marină. Iurii s-a căsătorit cu Nedealka Vasileva Kiustindilska (?), cu care a avut o fiică, Anastasia (n.27 ianuarie 1931) și doi fii, Aleksandr și Iurii. În Bulgaria Anastasia a lucrat în cadrul Direcției de sănătate a orașului Veliko Târnovo, apoi la Școala de fete № 1 din Sofia și Spitalul Alexandrovskii. În perioada 1882-1883, împreună cu soțul său, a lucrat în cadrul can-

octombrie 1850 s-a născut fiica Anastasia, care, ulterior, va deveni prima femeie medic de origine bulgară și va lăsa istoriei manuscrisul cu amintirile sale despre istoria propriei familii¹.

Fig. 1. Anastasia Golovina (nepoata lui C. Mincov) cu fiul Iurii, soția lui Nedialka și nepoțița sa Anastasia (1932)²

Trebuie să subliniem că, Chiril Mincov a acordat o atenție deosebită educării copiilor săi. Din dosarul personal al fiului cel mai mare, Dmitrii, depozitat în fondul „Dumei orașenești din Chiși-nău”, aflăm că el „a primit școlarizarea la domiciliu”³. Chiril a angajat un profesor, care predă lecții copiilor săi. Probabil, el dorea ca fiii, primind educația potrivită, să-l ajute în activitatea sa.

Am menționat mai sus că familia Mincov provine din orașul bulgar Kalofer, regiunea Plovdiv. Izvoarele arată că, la începutul secolului al XIX-lea, numeroasa familie Mincov a părăsit pentru totdeauna orașul natal Kalofer. Putem presupune că acest lucru s-a întâmplat între anii 1799–1812. La această ipoteză este susținută de sursele istorice, referitoare la perioada răzmerițelor cârjaliilor otomani⁴. Anume atunci orașul Kalofer a fost jefuit și ars de două ori, la 22 decembrie 1799⁵ și în 1804⁶, de către cârjaliile otomani. La acestea trebuie să adăugăm și războiul ruso-turc din anii 1806–1812, în urma căruia, guvernul țarist, care era interesat de dezvoltarea regiunilor nord-pontice, acoperite de stepe imense, promițându-le bulgarilor privilegii, i-a motivat să imigreze la nord de Dunăre⁷. Cauzele menționate mai sus au determinat familia Mincov să se transfere în Basarabia.

celariei cneazului bulgar Aleksandr I. A muncit și în spitalele din Plovdiv, Loveci, iar în perioada 1889–1893, a fost șef al secției de psihiatrie în orașul Varna. A participat la fondarea Societății de luptă cu tuberculoza din Varna. A fost medic pe fronturile Primului și celui de-al Doilea Război Balcanic (1912–1913) și în Primul Război Mondial (1914–1918). Tot în Bulgaria ea a devenit prima femeie-redactor al unei reviste. Publicația periodică era promonarhistă și se numea „Rabota” (Lucru). Anastasia s-a stins din viață la 5 martie 1933 și a fost înmormântată în cimitirul central al orașului Varna (Калчо Калчев, *Доктор Анастасия...*, с. 9, 39, 113).

¹ *НБКМ-БИА*. II В 2710, f. 1.

² Arhiva personală a lui Kalcio Kalcev.

³ *ANRM*. F. 75, inv. 1, d. 1975, ff. 1-2.

⁴ Cârjaliu – hoț, tâlhar care făcea parte dintr-o bandă (Despre fenomenul cârjaliilor pe pământurile bulgărești vezi mai detaliat în: Вера Мутафчиева, *Кърджалийско време*. София, 1993, с. 416; Ivan Duminica, *Violența în Bulgaria sub stăpânire otomană – factor al imigrării bulgarilor la nord de Dunăre* (sf. sec. al XVIII-inc. Sec. al XIX-lea) // *Revista de etnologie și culturologie*, XI-XII, 2012, p. 119-126).

⁵ Бенио Цонев, *Опис на славянските ракописи в Софийската народна библиотека*, София, 1923, с. 344.

⁶ Константин Иречек, *Княжество България*, Т. 2, Пловдив, 1899, с. 375; Никола Начов, *Калофер в миналото, 1707–1877*, София, 1927, с. 17-25.

⁷ Владимир Конобеев, *Русско-болгарские отношения в 1806–1812 гг.* // Из истории русско-болгарских отношений, Москва, 1958, с. 201; Иван Думиника, *Переселение болгар в Молдавское княжество в период русско-турецкой войны 1806–1812 гг.* // *Promemoria*. Revista institutului de istorie social, № 4, 2012, с. 201-226.

Inițial, familia Mincov, împreună cu un grup de imigranți, s-a stabilit în cătunul Gura Celighider, județul Ackerman¹. De acolo, după anul 1821, s-a mutat în colonia Bolgrad, care în acea perioadă devenise centrul administrativ al coloniilor bulgare din sudul Basarabiei. Credem că anume după acest an, și nicidecum mai devreme, mincoveștii s-au stabilit în Bolgrad, deoarece „Catagrafia populației coloniei Bolgrad din 1 aprilie 1835” nu-i atestă înscriși ca locuitori ai coloniei în perioada recensământului precedent, efectuat în anul 1821. În grafa unde trebuia indicată vârsta lor din 1821, este menționat că ei „au venit din cătunul Celighider”². Oficial, „Vedomostea de spovedanie a bisericii din Bolgrad Schimbarea la Față a Domnului”, familia Mincov este ates-tată în anul 1826³.

De aici încolo ne vom opri asupra ramurii neamului Mincov, care descinde din Kalcio Mincov. Menționăm că, anume în Basarabia prenumele lui Kalcio Mincov a fost rusificat și ulterior, în documentele oficiale, el apare ca „Chiril”⁴ sau „Chirilo”⁵. Uneori chiar și numele lui și al descendenților săi este greșit scris, ca „Minco”⁶ sau „Mincu”⁷. Constatăm că, și în perioada actuală, în unele lucrări se utilizează forma româniată a prenumelui, ceea ce în opinia noastră este incorect⁸.

În colonia Bolgrad, Chiril Mincov, având statut de colonist, a început să beneficieze pe deplin de privilegiile coloniștilor transdanubieni, garantate prin „Ucazul” împăratului Aleksandr I din 29 decembrie 1819. Vom menționa că din înlesnirile pe care le avea, cele mai însemnate erau: scutirea de orice dare către fisc, a vinderii vinului și rachiului produse de ei și dreptul de a vinde aceste produse numai în coloniile lor; scutirea de impozitul vamal; dreptul de asociere și de a practica orice profesie, dar și libertatea de a trece în alte clase sociale⁹. Aceste privilegii au determinat familia Mincov să desfășoare o amplă activitate comercială. Este cunoscut că, Chiril Mincov a început să practice comerțul prin vânzarea vinului. În 1833, din cauza recoltei slabe de cereale, el a cumpărat de peste hotare porumb, grâu și orz și le-a repartizat, la procente, coloniștilor cointeresați¹⁰. Este interesant faptul că în toate actele de vânzare-cumpărare, începând cu anii 30 ai sec. al XIX-lea, figurează numele fiului său Dmitrii, care din cauza analfabetismului tatălui său, era reprezentantul lui oficial¹¹.

Subliniem faptul că autoritățile țariste îi susțineau pe bulgarii înstăriți, ajutându-i să arendeze pământuri și să crească oi. Din motive economice, funcționarii îi încurajau pe moșierii bulgari să crească pe aceste pământuri anume oi de rasa Merinos, deoarece Rusia importa mai multă lână subțire (însă ea putea fi produsă și în interiorul țării, crescând această rasă de ovine). Astfel, cei care creșteau oi Merinos puteau să le vândă coloniștilor, iar ei, la rândul lor, să le încrucișeze cu oi de rasa Țigae, care se întâlnea în majoritatea găspodăriilor bulgărești.

În acest mod, începând cu 1833, pentru suma de 440 de ruble pe an Chiril Mincov a arendat, pe un termen nelimitat, 1.466 de desetine de pământ în colonia Dmitrievca, județul Ackerman, și a crescut 3.500 de capete de oi de rasa Merinos¹². Deja în 1838, în posesia lui erau înregistrate 6.050 de oi. Cu ajutorul tutorelui imigranților transdanubieni, M. Butcov, în anul 1834, Dmitrii, fiul lui Chiril Mincov, a arendat pe un termen nelimitat 3.000 de desetine de pământ din colonia Glavan, județul Ackerman. Pentru arendă el plătea 500 de ruble pe an¹³. Pe aceste

¹ ANRM. F. 134, inv. 2, d. 53, f. 61v. Acest cătun fost format de țărani moldoveni din Bucovina, în anul 1810. În perioada țaristă era numit și Satul Nou (*История городов и сел Украинской ССР*. Том: Одесская области. АН УССР. Ин-т истории; Гл. редкол.: П. Т. Тронико (пред.) и др. Киев, 1978, с.734).

² ANRM. F. 134, inv. 2, d. 53, f. 61v.

³ КУИА. F. 631, inv. 1, d. 4, f. 14v.

⁴ ANRM. F. 134, inv. 2, d. 53, f. 61v.;

⁵ ANRM. F. 75, inv. 1, d. 1575, ff. 8v-9.

⁶ ANRM. F. 75, inv. 1, d. 1033, ff. 22v-23.

⁷ Иван Халиппа, *Город Кишинев времен жизни в нем Александра Сергеевича Пушкина 1820–1823 гг.* Кишинев, 1899, с. 27-28; Gheorghe Bezviconi, *Profluri de ieri și de azi. Articole*, București, 1943, с. 85, 90.

⁸ Iurie Colesnic, *Chișinău. Enciclopedie*, Chișinău, 1997, p. 387; Valentin Tomuleț, *Basarabia în epoca modernă (1812–1918). Instituții, Regulamente, Termeni*, Vol. II, Chișinău, 2012, p. 40.

⁹ Ivan Duminica, *Politica Imperiului Rus de acordare a privilegiilor coloniștilor bulgari din Basarabia în prima jumătate a sec. al XIX-lea // Турагетия*, VI [XXI], № 2, 2012, p. 182.

¹⁰ *Государственный архив Одесской области* (în continuare – ГАОО). F. 7, inv. 1, d. 3155, f. 3; d. 3749, f. 23.

¹¹ ANRM. F. 37, inv. 3, d. 342, ff. 16v-17.

¹² ANRM. F. 2, inv. 1, d. 1326, ff. 113-117.

¹³ ГАОО. F. 6, inv. 1, d. 3093, f. 38.

locuri întinse el creștea oi, numărul cărora, la mijlocul anilor 50 ai secolului al XIX-lea, a ajuns la 20.000 de capete, astfel că piața de desfacere era asigurată în special datorită producției lui.

Creșterea dinamică a vitelor cu metode semi-extensive (semi-tradiționale) a mărit necesitatea de pământuri extinse de pășune și fân¹, ceea ce la rândul său, a impulsionat procesul de cumpărare a pământurilor de către oameni înstăriți. În acest timp, marii proprietari de pământ – boieri moldoveni și funcționarii de stat, își vindeau moșiile aflate în Bugeac. Așa, de exemplu, în ziarul „Odeskii vestnic” din 1836 a fost plasat anunțul de vânzare a 17 moșii în județul Ackerman, și câte una în județele Bender și Leova. În total, se planifica să fie vândute 29.000 de desetine de pământ². Statul nu pune piedici acestor achiziții pentru că, de obicei, aceste moșii aproape nu erau populate. De această situație a profitat și familia Mincov. Astfel, în februarie 1843, Chiril Mincov, a cumpărat cu 20.600 de ruble, de la consilierul de stat, moșierul Egor Balș, 4.000 de desetine de pământ în moșia Aluat, județul Ackerman³. În document se menționează că această moșie făcea parte din moșia „Bisericuța”, numită și Gura malurilor. Moșia Aluat era înconjurată de râul Ialpuș, moșiile Cumai, Musait, Bisericuța și Carbagalia⁴. În luna martie 1844, de la același moșier, Mincov cumpără, cu 11.400 de ruble, 2.000 de desetine de pământ pe moșia „Bisericuța”. Terenurile respective se învecinau cu moșiile „Kârba-oglu” a lui E. Balș și „Acbota”, a negustorului Ivan Faclier⁵. Deja în anul următor, ca zestre el dăruiește 1.000 de desetine de pământ din moșia „Bisericuța”, în valoare de 5.700 ruble de argint, fiicei sale Natalia, care era căsătorită cu negustorul de ghildă Ananii Țvetcov⁶. Până în 1851, în județul Cahul, în proprietatea familiei Mincov erau 7.000 de desetine de pământ, din care 3.600 de desetine – pășuni, 2.200 – fânețe, 1.100 – teren arabil, 4 – pământ gospodăresc, 2 – livezi și 94 de desetine de pământ ce nu era comod pentru folosire⁷. Pe pământurile coloniei Calcevo, județul Ackerman, numită oficial în 1862 în cinstea sa, se aflau căștele lui⁸. Anterior, acest loc era numit „Калчевские хутора” (cătunele lui Kalcio). Până 1856, aici au locuit unii coloniști originari din Bolgrad. Ei foloseau pământurile pentru cărcume și pășuni. După ce Bolgradul a intrat în componența Principatului Moldovei, mulți dintre bulgari au ales să treacă în partea rusească a Basarabiei, ceea ce a dus la sporirea numărului locuitorilor din cătunele lui Kalcio. La începutul anilor 60 ai secolului al XIX-lea, aceste cătune se transformă în mahalale și în 1862, în documente oficial este menționată colonia Calcevo⁹.

După cum putem observa, pământurile lui Mincov erau constituite în mare parte din pășuni, care erau folosite pentru creșterea vitelor, dar îndeosebi a oilor. Ulterior, el va cumpăra pământuri în județul Chișinău, unde în 1851, vor fi crescute 7.000 de oi, 132 cai, 110 boi și 150 capete de vite care nu erau implicate în lucrări agricole și se aflau pe pășuni¹⁰. Totuși, pe moșiile lui Mincov se prelucra și pământ. Nu întâmplător se menționa că, anume pământurile lui erau de „cea mai înaltă calitate” și că pe ele se cultiva grâu¹¹. Este cunoscut faptul că, coloniștii din Taraclia, județul Akkerman, se angajau la lucru la el, ca să prelucreze aceste pământuri¹². Istoricul Ivan Meșceriuc considera că, având terenuri de pământ atât de întinse, moșieri de tipul lui Mincov sau, cum îi numește el, „burghezia agrară”, puteau să concureze cu marii proprietari din guberniile centrale ale Rusiei¹³.

¹ Иван Андупов, *Аграрные отношения на юге Бессарабии (1812–1870 гг.)*, Кишинев, 1978, с. 97.

² Иван Мещерюк, *Социально-экономическое развитие болгарских и гагаузских сел в южной Бессарабии (1808–1856)*, Кишинев, 1970, с. 245.

³ ANRM. F. 37, inv. 3, d. 342, f. 2.

⁴ *Ibidem*, f. 17.

⁵ *Ibidem*, d. 605, ff. 1-2v.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Иван Мещерюк, *Социально-экономическое развитие...*, с. 248.

⁸ Йов Тигоров, *Българи в Бесарабия*, София, 1903, с. 110; Светлана Топалова, *Из историята на Калчова колония (Бесарабия) // Балгарска Бесарабия 1, Болград, 1999, с. 33; Андрей Шабашов, Калчева // Роден край, № 39, 2008.*

⁹ Светлана Топалова, *Из историята на Калчова...*, с. 34-35.

¹⁰ Иван Мещерюк, *Социально-экономическое...*, с. 249.

¹¹ *Ibidem*, с. 248.

¹² Николай Червенков, Иван Думиника, *Тараклии – 200 лет, Том I (1813–1940)* Науч. ред. К. Калчев, Кишинев, 2013, с. 121.

¹³ Иван Мещерюк, *Социально-экономическое развитие...*, с. 250.

Fig. 2. Dmitrii Mincov, fiul lui Chiril Mincov, primar al Chișinăului (1850–1854; 1857–1866)

Fig. 3. Catedrala „Schimbarea la Față a Domnului” din orașul Bolgrad (2011)

Fig. 4. Clopotul „Bunăvestire”, dăruit Catedralei din Bolgrad de către Chiril și Dmitrii Mincov

În același timp, familia Mincov a deschis în colonia Taraclia, județul Akkerman, o fabrică de producere a cașcavalului și brânzei¹. Produsele din brânză, cașcaval și lână erau vândute în piețele din sudul Rusiei și în Europa, asigurând familiei Mincov un capital însemnat. Iar în colonia Cișmeaua-Varuita, a început să funcționeze o cârciumă. În afară de aceasta, familia Mincov se ocupa și de concesiunea comercializării băuturilor spirtoase (rachiului, vinului, berii etc.), adi-

¹ Савелий Новаков, *Социально-экономическое развитие болгарских и гагаузских сел южной Бессарабии (1857–1918)*, Науч. ред. Иван Анцупов и Ион Бодрут, Кишинев, 2004, с. 137.

că avea dreptul de a încasa impozite din comercializarea alcoolului. Astfel, datele de arhivă arată că în anii 1834–1835, 1842 Chiril Mincov era concesionarul cârciumelor ce se aflau în preajma râului Catlabug. Suma concesionării anuale echivala cu 200 de ruble. În același timp, fiul său, Dimitrii Mincov, în perioada 1838–1842 avea dreptul de concesiune în colonia Chiriet-Lunga¹. Izvoarele arată că în afara activității comerciale, Chiril Mincov participă activ la viața duhovnicească a coloniei Bolgrad. Dimitrii, fiul lui Chiril Mincov, a fost ales, din partea societății locale, în Comisia de control a desfășurării lucrărilor de construcție a Catedralei din Bolgrad „Schimbarea la Față a Domnului”. În același timp, Chiril a făcut o comandă la Moscova și a adus în dar Catedralei un clopot, numit „Bunăvestirea”, care actualmente este păstrat în curtea lăcașului sfânt².

Tot în colonia Bolgrad, la 16 februarie 1837, fiul lui cel mai mare, Dimitrii Mincov, și-a început, oficial, activitatea comercială, folosindu-se de capitalul părintelui său³. Din datele prezentate în documente aflăm că el a efectuat operații comerciale, împreună cu tatăl său, până la 8 octombrie 1853⁴. În acest context, trebuie să subliniem că, atunci când vorbim despre activitatea comercială a lui Chiril Mincov, începând de la mijlocul anilor 30 ai secolului al XIX-lea și mai departe, întotdeauna trebuie să-l menționăm pe Dimitrii, deoarece așa cum am arătat mai sus și o vom face și mai jos, cei doi erau împreună întotdeauna când se făceau operații comerciale. Vorbind în termeni istorici, putem să afirmăm că ei aveau o pungă comună, în care puneau și din care scoteau bani prin înțelegere reciprocă.

La sfârșitul anilor 30 ai sec. al XIX-lea, familia Mincov a decis să părăsească Bolgradul, pentru a se stabili cu traiul permanent în orașul Chișinău. Apare întrebarea ce a determinat o familie înstărită să părăsească centrul administrativ-comercial al bulgarilor basarabeni? Referitor la această chestiune, în istoriografie există două păreri. Prima aparține istoricului bulgar Iov Titorov, ea fiind susținută de Petăr Atanasov⁵ și Kalcio Kalchev⁶. Iov Titorov consideră că, mincovestii au părăsit orașul nu la propria dorință, ci pentru că au fost nevoiți să facă acest pas, din teama de a fi supuși represiunilor din partea autorităților coloniste⁷. Așadar, bazându-se pe amintirile contemporanilor, el afirmă că, în 1848 bulgarii, mai mulți vârstnici (primii coloniști) din Bolgrad au decis că tutorele coloniștilor transdanubieni trebuie să provină din rândurile lor. Se presupune că, inițiatorul acestei idei a fost însuși Mincov cel bătrân. De aceea, oamenii au propus candidatura lui Chiril Mincov, care în opinia autorului, „era om înțelept, dar nu a fost pregătit pentru așa ceva”⁸. S-a decis să se trimită o delegație în Odesa, la Comitetul Tutelar privind coloniștii străini din Sudul Rusiei. Intuind că inițiativa lor va trezi nemulțumirea autorităților țariste, care putea să recurgă la represiuni, Chiril Mincov le-a spus tinerilor, prezenți la adunare: „Băieți indiferent ce se va întâmpla, să fiți tari”. După plecarea delegației bolgrădene la Odesa, aflând despre intențiile coloniștilor, tutorele acestora din Basarabia, Mihail Butcov, a raportat informația autorităților coloniale din Odesa, adăugând că dacă dorința ultimilor nu va fi îndeplinită, ei vor porni o revoltă⁹. Autoritățile au reacționat prompt, obligându-i pe bulgari să se întoarcă acasă, cu amenințarea că, în caz contrar, îi vor expluza din Imperiu. Apoi, în Bolgrad, a fost trimis detașamentul de cazaci în frunte cu generalul Al. Gan, care a arestat 20 de tineri, dintre care 9 bolgrădeni au fost maltratați. S-a păstrat descrierea interogatoriului, din care aflăm că, atunci când era prins un tânăr bulgar, acesta era dezgolit și pus cu capul la pământ. Dacă nu dorea să spună numele inițiatorilor așa-numitei revolte, era biciuit pe corpul gol cu frunze verzi. Când a ajuns rândul celui de-al zecelea tânăr, după primă lovitură el i-a numit pe Chiril Mincov, Dimităr Kazanarskii și încă o persoană, numele căreia este trecut sub tăcere de I. Titorov, drept inițiatori ai ideii de schimbare a tutorelui. Mai aflăm că, ultimul a fost găsit acasă și bătut la fel ca

¹ ANRM. F. 1842, inv. 42, d. 540, ff. 4-5 v.

² ANRM. F. 75, inv. 1, d. 1975, ff. 1-2.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Петър Атанасов, *Болградската гимназия // Училищен преглед*, Год. 39, кн. 2, 1940, с. 214.

⁶ Калчо Калчев, *Доктор Анастасия...*, с. 14.

⁷ Йов Титоров, *Българиите в Бесарабия...*, с. 94.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*, с. 95.

tinerii, iar Mincov și Kazanarskii au fost chemați la generalul Gan. Ei au venit cu medaliile oferite de împărat prinse pe piept. În opinia lui Titorov, acest lucru l-a determinat pe generalul rus să nu-i aresteze pe Mincov și Kazanarskii, primul a avut o medalie, iar al doilea două¹. Din acest motiv, consideră istoricul bulgar, autoritățile i-au interzis lui Mincov să trăiască într-o colonie bulgară, așa că el a fost nevoit să plece la Chișinău, „unde a trăit până la adânci bătrânețe”. Aceasta măsură ar fi fost determinată, conform lui I. Titorov, de faptul că „în persoana lui Chiril Mincov, autoritățile țariste vedeau un agitator care prezenta pericol pentru liniștea coloniilor bulgare”².

Alt cercetător bulgar, Petar Atanasov, este totalmente de acord cu descrierea propusă de I. Titorov a evenimentelor și consecințele lor, dar face o legătură cu „revolta” bulgarilor din Bolgrad, cu identitatea lor bulgărească și dorința de avea cărți, școli și administrație bulgară. Ca preistorie a acestui eveniment este prezentat cazul călugărului Natanail (viitorul mitropolit de Ohrid (1872–1880) și Plovdiv (1891–1906), care împreună cu prietenul său Dimităr Panaiotov – învățător și preot în Bolgrad, începând cu 1845 a desfășurat o amplă activitate de cumpărare și răspândire a cărților de limbă bulgară în coloniile din sudul Basarabiei, fapt ce nu era privit cu ochi buni de către M. Butcov. În consecință, Panaiotov a fost prigonit în repetate rânduri. Însuși Natanail a fost arestat, după ce, în vara anului 1848, fiind în drum spre mănăstirea Capriana, s-a oprit în orașul Ackerman. După ce a părăsit acest oraș, el a fost arestat și învinuit de răspândirea, prin intermediul cărților, ideilor de rebeliune, după care a fost trimis în Odesa, unde i-au fost reiterate învinuirile. El a scăpat de închisoare numai datorită episcopului de Chișinău și Hotin Irinarh. Întorcându-se din Odesa, el a trecut din nou prin Akkerman. Aici bulgarii l-au întâmpinat cu festivități, în biserici au fost ținute slujbe divine, iar seara un bulgar înstărit a întins o masă mare pentru cleric. Atanasov concluzionează că, „anume această manifestație patriotică a bulgarilor din Ackerman i-a molișit pe confrății lor din Basarabia, inclusiv pe cei din Bolgrad”³.

O opinie **diferită de cele anterioare** a fost expusă de bulgariștii moldoveni Ivan Grec și Nicolai Cervencov, care consideră că mincoveștii s-au mutat din Bolgrad cu scopul de a-și extinde comerțul, lucru ce se putea realiza dacă se alăturau gildei comerciale⁴.

Noi, la rândul nostru, susținem părerea lui N. Cervencov și I. Grec. În primul rând, această idee reiese din neconcordanța datelor prezentate de I. Titorov. Nu poate fi vorba de 1848, ca an al întâmplării acestui caz, deoarece M. Butcov a fost tutore al bulgarilor mult mai devreme (timp de 12 ani, între 13 noiembrie 1832 și 23 noiembrie 1844)⁵. În al doilea rând, Alexandr Gan în 1848 nu avea grad de general, ci de locotenent-colonel, și a slujit în aceeași perioadă în regimentul de Jägerii⁶. În al treilea rând, documentele din arhivă ne arată clar că reprezentanții familiei Mincov s-a pregătit din timp să părăsească Bolgradul. Nu întâmplător, la 13 aprilie 1836, ei au primit de la Duma Chișinăului un document care le-a permis să-și construiască casă în acest oraș. De altfel, înainte de a pleca din colonia natală, potrivit legii, fiecare colonist trebuia să obțină rezoluția autorităților coloniale. Un act asemănător a fost emis de către M. Butcov, fără ca acesta să spună ceva de rău despre Chiril Mincov, sau să manifeste vreo pretenție față capul familiei⁷.

Considerăm că, familia Mincov s-a stabilit permanent la Chișinău în 1838. Documentele arată că, construcția locuinței fusese terminată în septembrie 1838. Exact la 15 septembrie, același an, Comisia de Construcții a verificat starea clădirii și a dat aviz pozitiv, constatând că ea este bună de locuit⁸. Casa Mincov era situată în partea I a orașului, în piața de pe strada Gubernskaia (actuala str. Pușkin spre Parcul Catedralei). Din Certificatul de evaluare, emis, la 22 decembrie 1842, de Comisia de Construcții în componența: Gerșco Caușanschii, Șmirco Cuciuc și arhitectului Luca Zaușchevici, aflăm cum arăta această casă⁹. Clădirea cu două nivele era din piatră,

¹ Йов Титоров, *Българите в Бесарабия...*, с. 96.

² *Ibidem*.

³ Петър Атанасов, *Болградската...*, с.212-214.

⁴ Иван Грек, Николай Червенков, *Българите от Украйна и Молдова. Минало и настояще*, София, 1993, с. 59.

⁵ Аполлон Скальковский, *Болгарские колонии в Бессарабии и Новороссийском крае. Статистический очерк А. Скальковского*, Одесса, 1848, с. 42.

⁶ *Список генералитету по старшинству*, Санкт-Петербург, 1886, с. 62.

⁷ ANRM. F. 37, inv. 3, d. 3789, ff. 1-2, 20 v.

⁸ *Ibidem*.

⁹ ANRM. F. 75, inv. 1, d. 1066, ff. 1-10 v.

acoperită cu foi de fier. Lungimea casei era de 10 stânjeni, iar lățimea – 2 1/2 stânjeni¹. Înălțimea de la soclu până la cornișă era de 11 1/2 arșini². La primul nivel se aflau patru camere, la etajul doi – șase camere, cu pereții vopsiți cu vopsea de ulei. Din partea străzii era un balcon de fier, din partea curții era anexa unei galerii pe stâlpi tencuiți. De la nivelul întâi la al doilea se putea urca pe o scară de lemn, care la fel era vopsită cu vopsea de ulei. Sub casă se afla un beci de piatră, cu boltă, de lungimea 5 și lățimea – 3 stânjeni. Obloanele și ușile casei erau vopsite. Casa valora 10.600 de ruble³.

Comisia de Construcții a mai constatat că, în curtea casei se afla o anexă (fligheli) cu un nivel, acoperită cu cărămidă, cu lungimea de 8 și lățimea de 2 1/2 stânjeni, cu două camere fără podele de lemn, bucătărie, un cuptor olandez și unul rusesc, 7 ferestre, 5 uși, hambar și grajd pentru întreținerea cailor. Valoarea acestei anexe era de 1.300 de ruble⁴.

În curte se afla și o baie din piatră, cu lungimea și lățimea de 2 stânjeni, acoperită cu cărămidă. În ea era un cuptor, un ușă și o fereastră. Valoarea acestei băi era de 250 de ruble⁵.

Din partea străzii se putea intra pe o poartă mare din lemn, întărită pe stâlpi din piatră. Ea costa 11 de ruble. În total, locul în preajma casei ce aparținea familiei Mincov ocupa pe stradă 10 stânjeni pătrați și în curte 28 stânjeni pătrați.

În proprietatea familiei Mincov se afla și o altă anexă, amplasată pe ulicioara dintre străzile Moscovscaia (în prezent bd. Ștefan cel Mare) și Gostinaia (actuala str. Mitropolit Varlaam). Această clădire cu lungimea 7 și lățimea 4 stânjeni era cu un nivel, acoperită cu cărămidă. În ea se aflau 4 camere cu podelele de lemn, o bucătărie, o verandă, 8 ferestre, 7 uși, un cuptor olandez și unul rusesc. Obloanele și ușile casei erau vopsite. Sub anexă se afla un beci din piatră, cu boltă, de lungimea și lățimea de 2 1/2 stânjeni. El avea două secții speciale și două ieșiri din partea curții. Valoarea acestei anexe 2.350 de ruble⁶. Valoarea totală a casei era de 14.215 ruble de argint⁷.

Folosindu-se de privilegiile negustorești, Chiril Mincov a început să construiască case. Aflăm că el avea case pe străzile Harlampievscăia (actuala str. Alexandru cel Bun) și Mincovscăia (actuala str. G. Coșbuc). În afară de aceasta, el a cumpărat o casă de la negustorul grec Pantelei Sinadino⁸. Construirea intensă a caselor prin oraș se explică prin faptul că negustorii primeau, astfel, facilități pe zece ani la achitarea impozitelor de gildă. Aici trebuie de adăugat și interesul economic, deoarece casele se dădeau în chirie sau proprietarii le depuneau drept garanție în contul unei datorii sau în cadrul unor operații comerciale. Așa, de exemplu, una dintre aceste case, în 1850, a fost dată în chirie Școlii de stat evreiești de clasa a 2-a⁹. În perioada 1863–1866, o altă casă era arendată de către doctorul Groisman. În 1866, în una dintre casele cu două nivele se afla pansionul doamnei Kozlova¹⁰. De menționat că, venitul acumulat în urma utilizării acestor case îi revenea lui Dmitri, însă el pune acești bani în depozitul comun al familiei Mincov.

În Chișinău, Chiril Mincov își realizează dorința de a intra în gilda de negustori. Ca să obțină certificat comercial, depune în scris, către Duma orașenească din Chișinău, o informație despre situația sa financiară, indicând capitalul său comercial. În același timp, el achita taxele orașenești și de gildă¹¹. Certificatul comercial al lui Mincov a fost emis de administrația financiară județeană, pe baza hotărârii Dumei orașenești privind achitarea taxelor orașenești și de gildă

¹ Stânjen – unitate de măsură pentru lungime, folosită înaintea introducerii sistemului metric, care a variat, după epocă și regiune, de la 1,96 m la 2,23 m (*Instituții feudale din Țările Române. Dicționar*, București, 1988, p. 455-456).

² Arșin – unitate de măsură pentru lungime, egală cu 0,711 m (*Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона*, Т. II, Санкт-Петербург, 1890, c. 285).

³ ANRM. F. 75, inv. 1, d. 1066, ff. 2-3v.

⁴ *Ibidem*, f. 4.

⁵ *Ibidem*, f. 5.

⁶ *Ibidem*, f. 7.

⁷ *Ibidem*, ff. 9-9v.

⁸ *Ibidem*, f. 2.

⁹ *Ibidem*, ff. 43-44v.

¹⁰ *Ibidem*, f. 39.

¹¹ Potrivit legii din 9 noiembrie 1839, taxa anuală pentru negustorii din gilda I constituia 660 ruble, din gilda II 224 ruble, iar pentru cei din gilda III – 2,5% din suma capitalului comercial și 10% pentru folosirea căilor terestre și a celor maritime (Valentin Tomuleț, *Burghezia basarabeană în epoca modernă (clasificarea, caracteristica, evoluția)* // *Tyragetia*, VI [XXI], № 2, 2012, p. 41).

dă¹. Așa, de exemplu, la 23 decembrie 1841, având un capital declarat de 15.000 de ruble, el a intrat în categoria de negustori de gilda I. În 1844, Chiril Mincov este menționat în documente ca negustor de gilda II, cu un capital declarat de 6.000 de ruble², iar în 1850, având un capital declarat în sumă de 13.000 de ruble, este înscris în gilda III de negustori³. În aparență, am putea trage concluzia că familia Mincov nu avea capital pentru treapta superioară în sistemul de gildă, motiv pentru care, capul familiei a ajuns tocmai pe treapta cea mai de jos. În realitate, lucrurile stau altfel, deoarece din cauza taxelor de gildă, care trebuiau să fie plătite în dependență de treapta de gildă, mulți negustori declarau un capital mai mic, scăpând în așa fel de taxele mari⁴.

Beneficiind de privilegiu și înlesniri prevăzute de „Regulamentul gildelor din 26 septembrie 1830”, familia Mincov a început o amplă activitate comercială. La 16 februarie 1842, aceasta deschide o prăvălie în care se vindeau mărfuri de băcănie, faianță de porțelan și veselă din cristal, vinuri din străinătate și tutun. În afară de aceasta, familia avea beciuri și un depozit unde se păstrau mărfurile. Produsele le vindeau chiar Chiril, împreună cu fii săi Dmitrii și Alexei. Venitul magazinului constituia 10.000 de ruble⁵. Având în vedere că mincovenii vindeau și produse aduse din străinătate, considerăm că ei singuri plecau peste hotare și procurau produse pentru magazinul lor. Așa, de exemplu, în ziarul „Бессарабские областные ведомости” din 1858 se anunța că, în luna ianuarie a aceluiași an, „Chirilo Mincov pleca peste hotare”⁶.

Din alte proprietăți, pe care le avea Chiril Mincov în Chișinău, menționăm: 3 grădini cu vie, din care două se aflau pe moșia Râșcanovca și una pe dealul Malina⁷. În județul Chișinău, familia Mincov avea în proprietate cătunul Pașcani, de 1.156 desetine 372 stânjeni de pământ, cu o pădure de 177 desetine 2.154 stânjeni pătrați⁸. Altă proprietate era satul Pereni, ce avea 3.932 desetine 2.268 de stânjeni de pământ. Și aici era o pădure, care se întindea pe 1.829 desetine 2.154 stânjeni pătrați de pământ. Valoarea de piață a acesteia constituia 76.783 de ruble⁹. Chiril Mincov era proprietar și al satului Săcăreni, care avea 1.397 desetine 2.193 stânjeni pătrați de pământ și pădure – 506 desetine 1.711 stânjeni pătrați¹⁰. Mai târziu, familia cu capitalul comun cumpără moșiile Cristești (130 de desetine de teren arabil, pentru pășuni și fânețe, pe pământul rămas amplasându-se păduri, tufișuri și gospodărie, în total, 920 de desetine)¹¹ și o parte din moșia învecinată Căzânești. Remarcăm că o parte însemnată a acestora o constituiau pădurile, lucru ce nu e întâmplător, pentru că mincoveștii vindeau și lemn.

La mijlocul anilor 50 ai secolului al XIX-lea, pe moșia Pereni a fost deschisă o fabrică de zahăr, ce aducea un venit considerabil familiei Mincov. Zahărul se producea din sfeclă, care era cumpărată de la țărani din nordul Basarabiei. Productivitatea fabricii era însemnată. Izvoarele arată că în preajma acestei fabrici erau construite depozite și beciuri din piatră¹². Așa, de exe-

¹ ANRM. F. 75, inv. 1, d. 1033, ff. 22v-23.

² ANRM. F. 37, inv. 3, d. 342, f. 23.

³ ANRM. F. 75, inv. 1, d. 1575, ff. 8-9.

⁴ Activitatea comercială a negustorilor din Basarabia era reglementată de „Regulamentul gildelor din 26 septembrie 1830”, conform căruia, în dependență de capitalul declarat negustorul putea să facă parte dintr-o anumită gildă. Așa, pentru negustorii de gilda I figura suma de 50 mii ruble, de gilda II – 20 mii și de gilda III – 8 mii de ruble. Potrivit legii din 9 noiembrie 1839, mărimea capitalului declarat era modificată, din cauza transferării rublelor asignate în ruble de argint. Actualmente, pentru doritorii de a intra în gilda I se declarau 15 mii de ruble, de gilda II – 6 mii și de gilda III – 2,4 mii de ruble. (Valentin Tomuleț, *Burghazia basarabeană...*, p. 35-36, 41).

⁵ ANRM. F. 75, inv. 1, d. 1033, ff. 22v-23.

⁶ *Бессарабские областные ведомости*, № 2, 1858, с. 4.

⁷ ANRM. F. 37, inv. 5, d. 1936, f. 29.

⁸ *Ведомости о количестве лесов в каждом отдельном имени* // Записки Бессарабского областного статистического комитета. Изданный под редакцией Александра Егунова, Том I, Кишинев, 1864, с. 245; Александр Новгородцев, *Регистрация земли Бессарабской области* // Записки Бессарабского областного статистического комитета, Том II, Кишинев, 1867, с. 115.

⁹ ANRM. F. 37, inv. 5, d. 29, f. 3; Александр Новгородцев, *Регистрация земли...*, с. 115.

¹⁰ ANRM. F. 37, inv. 5, d. 29, f. 4; *Ведомости о количестве лесов...*, с. 245; Александр Новгородцев, *Регистрация земли...*, с. 116.

¹¹ ANRM. F. 37, inv. 5, d. 29, f. 5; Datele din anul 1864 arată că, masa comună a pământurilor moșiei Cristești era de 924 de desetine 540 stânjeni pătrați (Александр Новгородцев, *Регистрация земли...*, с. 113).

¹² ANRM. F. 37, inv. 5, d. 29, f. 10.

mplu, la 13 iunie 1863, folosindu-se de procura tatălui său, Dmitrii Mincov a vândut unui oarecare Șeinberg 1.400 de puduri¹ de zahăr, încasând suma de 7.000 de ruble².

Vom menționa că, Chiril Mincov intenționa să primească titlul de cetățean de onoare³ al Chișinăului (treapta cea mai înaltă în ierarhia negustorilor). Cu acest scop, la începutul anului 1852, el cerea autorităților țariste ca familia lui să fie transferată în această treaptă. Ca să primească învoire, el a prezentat certificatul, eliberat de Poliția orașănească din Chișinău la 4 iunie 1852, care dovedea că mincovestii sunt creștini-ortodocși și că în fiecare an respectă ceremoniile bisericesti și nu au rude evrei. Un certificat anologic a fost eliberat și de general-gubernatorul Basarabiei P. Feodorov, la 6 iunie același an. Pe 28 aprilie 1853, Chiril Mincov îi a cerut lui P. Feodorov un certificat asemănător, însă în el să fie menționate și numele membrilor familiei lui: „soția sa Stefanida, fiii: primul – Dmitrii, soția lui Parascovia, copiii lui Chiril, Mihail, Grigorii, Dmitrii, Stefanida, Anastasia, Alexandra și al doilea fiu Alexei și nepoții de la fii lui morți: Chirilo și Nicolai Nicolaevici și Chiril Borisovici” La 9 mai el a primit documentul dorit, iar la 31 august 1853, a dobândit titlul de „cetățean de onoare”, fiilor și nepoților lui i s-a acordat titlul de cetățean de onoare prin ereditate⁴.

La mijlocul anilor 60 al secolului al XIX una dintre străzile orașului a fost numită Mincovscaia (actuala str. G. Coșbuc)⁵. În acest context, vom sublinia că, I. Halippa menționează greșit că această stradă, „care era numită așa în cinstea unui moșier Mincu din timpurile lui Inzov” era în perioada aflării poetului rus Aleksandr Pușkin la Chișinău (1821–1823)⁶. Credem că această afirmație nu corespunde realității, deoarece am subliniat deja că, în acești ani, întreaga familie Mincov locuia în sudul Basarabiei și atunci nu era atât de cunoscută încât în cinstea ei să fie denumită o stradă din orașul Chișinău. Cum am arătat, acest lucru se va întâmpla mai târziu. Probabil că strada a fost numită așa în cinstea fiului lui Chiril – Dmitrii, care fiind primar al orașului a contribuit mult la dezvoltarea urbei. Această stradă a fost pavată printre primele, adică în anul 1863.

¹ Pud – veche unitate rusească de măsură pentru greutate, egală cu 16,38 kg (*Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона*, Т. XXVa., Санкт-Петербург, 1898, с. 768-769).

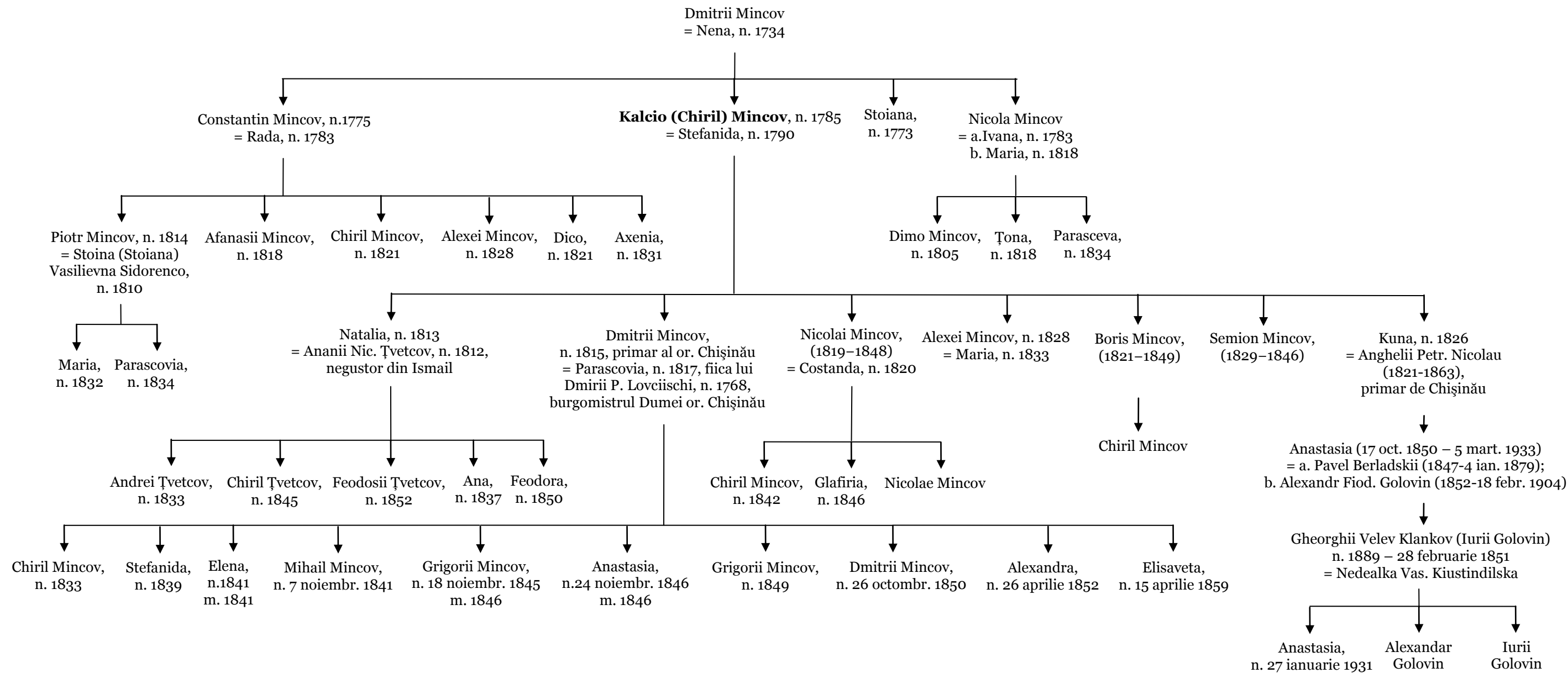
² ANRM. F. 37, inv. 5, d. 2096, f. 136.

³ Cetățenii de onoare erau privilegiați. Ei erau scutiți de impozite, prestații personale, serviciul militar obligatoriu și de pedepse corporale, aveau dreptul de a alege și a fi aleși în organele de administrație orașănească și a de se numi în actele oficiale „cetățeni de onoare” (Valentin Tomuleț, *Basarabia în epoca...*, I, p. 255-256).

⁴ ANRM. F. 75, inv. 1, d. 1975, ff. 2-2v.

⁵ Strada Mincovscaia în această perioadă se întindea până la podul de pe râul Bâc. Podul din lemn era numit în popor „Podul Vechi” sau, cum îi spuneau evreii, „Alter bric”. El ducea în direcția havuzului. În perioada interbelică, strada și-a păstrat denumirea sa inițială. Dovadă a acestui fapt este Circulara ministerială din 13 aprilie 1939, adresată școlilor supraprimare din Chișinău și Revizoratelor școlare din județul Lăpușna. Acest document conține indicații concrete pentru serbarea sădării arborilor în orașul Chișinău. Iată ce informație importantă aflăm din actul respectiv: „La 7 dimineața, pe 20 aprilie, elevii se adună în unitățile lor. La 7:30 se încolonează pe str. Alexandru cel Bun, pornind pe traseul: Alexandru cel Bun, Mihai Viteazul, Mincov (așa este menționat în document – n.n.), Baia Dobromirov, podul Bâc, Șoseaua Aeroport...” (Maria Vieru-Ișaev, *Alexandru Cristea (1890–1942). Viața și activitatea reflectate în timp*, Chișinău, 2001, p. 64). Gheorghe Bezviconi menționează, în 1943, că aceasta, ca și alte străzi, a fost redenumită cu termeni „mai românești”, de aceea, străzii „Primarul D. Mincu” i s-a atribuit numele „G. Coșbuc” (Gheorghe Bezviconi, *Profiluri de eri...*, p. 85). Însă, trebuie să menționăm că nu toată strada și-a schimbat denumirea, ci numai porțiunea de la actuala str. Columna până la actuala str. Gh. Ureche. Porțiunea străzii până la actuala str. Albișoara și-a păstrat denumirea Mincovscaia. Dovadă a acestui fapt este planul german al Chișinăului, alcătuit la sfârșitul anilor 30 - începutul anilor 40 ai secolului al XX-lea, în care se menționează „strada Gheorghe Coanuc (autorii au menționat greșit numele lui George Coșbuc) și Mincovscaia” (*Stadtplan von Kishinev (Chișinău)*// <http://oldchisinau.com/streets/Kishinev-german-1941.html>, accesat pe 30 octombrie 2013). În planul rusesc al orașului Chișinău din 1943 găsim pe întreaga porțiune a străzii doar denumirea Mincovscaia (*План г. Кишинев. Второе издание 1943 г.* // <http://oldchisinau.com/streets/1943.html>, accesat pe 30 octombrie 2013). În timpul sovietic, denumirea întregii străzi a fost schimbată în „I. Creangă”, tot atunci, în 1981, o porțiune de jos a străzii în perimetrul străzilor actuale Gh. Ureche și Albișoara a fost tăiată de str. Pușkin, care a fost atunci prelungită. La începutul anilor 90 ai secolului al XX-lea, pe scurt timp, străzii i-a fost întoarsă denumirea inițială, dar deja în varianta româniezată „Mincu”, ca apoi, să fie din nou schimbată în „G. Coșbuc” (*Вечерний Кишинев*, 9 января, 1990 г.). În acest context, considerăm că ar fi bine ca organizațiile obștești să abordeze problema redenumirii acestei străzi cu numele primarului orașului Dmitrii Mincov, care timp de 12 ani și-a dedicat viața activând în folosul Chișinăului și chișinăuienilor.

⁶ Иван Халиппа, *Город Кишинев...*, с. 27-28.

Din cele menționate mai sus concluzionăm că, Chiril Mincov a fost un om important în sistemul economic al Basarabiei perioadei țariste. Era cunoscut ca un mare proprietar de pământuri, negustor de ghildă, om înstărit. Considerăm că viitoarele cercetări vor evidenția și alte personalități, de origine bulgarea, ale Basarabiei.

Summary

The main sources are Mincov family to study data from the National Archives of the Republic of Moldova and the manuscript the autobiography of Dmitry Mincov's granddaughter - Anastasia (Nicolau) after husband Golovina, who, being elderly, in 1930 transmitted her work to the archive of „St. Cyril and Methodius” library from Sofia. From sources we learn that Mincov family comes from the Bulgarian town Kalofer, of Plovdiv region. The head of the family was Dmitrii Mincov, who had three sons with his wife Nena (b. 1734): Constantine (b.1775), Kalcio (b. 1785) and Nicola. In the beginning of the XIXth century, the Ottoman due to the persecution in their hometown, the family is forced to immigrate in the 1812 to Bessarabia. Initially they settled in the village Celighider, Akkerman county, and thereafter, in 1819 the colony moves to Bolgrad, which then became the administrative center of the Bulgarian colonies in southern Bessarabia. Here, the name of Kalcio Mincov was russified as in official records he shows up like Kirill or Kirilo. In the Bolgrad colony, Kirill, fully using privileges that transdanubians settlers were given, starts to carry out a comprehensive business activity. First, he buys lands from boyars Moldovan around two colonies: Dmitrievca and Glavan. On the lands near the colony Kalcevo named in his honor, he raised sheep. The sources show that in this period he had 3,500 sheep. At the same time, he opens the colony Taraclia the county Akkerman, a factory for the production of cheese. And in the colony Cheshme Varuita he had a tavern. Goods were sold in the markets of southern Russia, bringing significant capital to the owner.